

BIOLOGISCHE LANDBOUW IN ZEELAND: WAARDERING EN GROEI

INHOUD

- 1** Stand van zaken en toekomstperspectief van partijen in handel en verwerking
- 2** Verslag keukentafelgesprekken
- 3** Aanbevelingen

INTRODUCTIE

In het kader van het project 'Biologische landbouw in Zeeland; waardering en groei' is Bionext door de Rusthoeve en Delphy gevraagd een inventarisatie te maken van de huidige afzetmogelijkheden van biologische producten van de akkerbouw en vollegrondsgroentesector.

In voorjaar 2023 heeft Bionext middels telefonische interviews een onderzoek gedaan naar de afzetketen voor biologisch en de kansen die afzetpartijen zien voor de groei van de sector. De interviews hadden als doel om een realistisch beeld te schetsen van de huidige situatie en toekomst van de bio AVG markt in Zeeland voor potentiële omschakelaars.

Wrnaast heeft Bionext een aantal keukentafelgesprekken gevoerd met boeren die interesse hebben om hun bedrijf om te schakelen naar een biologische bedrijfsvoering.

In deze rapportage is te vinden met welke afzetpartijen is gesproken en waar de grootste kansen liggen qua afzet voor biologische AVG producten. Ook is er een samenvatting toegevoegd van de keukentafelgesprekken. Tot slot zijn er een aantal aanbevelingen opgesteld voor de Provincie om de biologische landbouw verder te steunen, te ontwikkelen en te stimuleren.

STAND VAN ZAKEN EN TOEKOMSTPERSPECTIEF VAN PARTIJEN IN HANDEL EN VERWERKING

INTERVIEWS

In het vroege voorjaar van 2023 zijn met 11 afzetbedrijven veelal telefonische interviews gehouden. Vooraf zijn de bedrijven per mail benaderd waar de vragen in vermeld stonden. Vervolgens is er een afspraak gepland voor een telefonisch interview. In bijlage 1 is een overzicht te vinden van de bedrijven en de namen van de personen met wie is gesproken.

De volgende vragen zijn per mail gestuurd en vervolgens besproken in het interview.

- Indien van toepassing: in welke gewassen bent u in gangbaar actief?
- In welke gewassen bent u in bio actief?
- Welk perspectief ziet u voor deze biologische teelten op
- Korte termijn (1 tot 2 jaar)?
- Langere termijn (3 tot 10 jaar)?
- Hoe ziet u dit perspectief specifiek voor telers in Zeeland?
- Werkt u al met biologische telers in Zeeland?
- Hoe ziet het contact en de afspraken met telers/leveranciers eruit?
- Met welke vormen van afspraken of contracten wordt er gewerkt?
- Zijn deze afzetvormen veranderd of verschuiven deze richting de toekomst?

**HOE ZIET DE HUIDIGE
AFZETKETEN IN ZEELAND VAN
BIOLOGISCHE PRODUCTEN
ERUIT?**

**WELKE DREMPELS EN KANSEN
ZIJN ER IN DE AFZET -
SPECIFIEK VOOR ZEELAND?**

**WELKE PERSPECTIEVEN
ZIEN HANDEL EN VERWERKINGS
PARTIJEN VOOR DE AFZET
VAN BIOLOGISCHE PRODUCTEN
UIT ZEELAND?**

HUIDIGE AFZETKETEN

Vrijwel alle biologische gewassen die op de markt zijn worden geteeld in Zeeland. De teeltomstandigheden zijn goed en de telers zijn vakbekwaam. Afspraken over de afzet van het gewas zijn meestal voorwaarde voor bio telers voordat het gewas gezaaid wordt.

Er zijn echter vele gradaties in wat geldt als 'afpraak'. Industrieteelten zijn vrijwel altijd contractteelten net als in de gangbare sector. Dat betekent vooraf bespreken en een contract tekenen over de prijs. De inkomsten voor de teler zijn dan afhankelijk van de opbrengst van het gewas.

Veel teelt wordt op afspraak gedaan waarbij afname en verwacht volume vooraf wordt vastgelegd door middel van e-mailverkeer maar zonder een prijs te noemen. De prijs is dan afhankelijk van de markt, en hoe goed het product verkocht kan worden. Bij onzekere markt zoals in jaren 2022/2023 wordt steeds minder vooraf vastgelegd. Veel afspraken gaan op basis van een vertrouwensrelatie met de teler.

Poolsystemen van aardappelen en granen zijn vergelijkbaar met gangbaar. Een poolstelsel betekent dat de oogst van verschillende telers gezamenlijk verkocht wordt (gepooled). De beste kwaliteit krijgt een hogere prijs dan mindere kwaliteiten. Biologisch graan wordt meestal apart opgehaald af-erf. De granen kunnen niet altijd zomaar bij de coöperatie gebracht worden zoals gangbaar.

Uien, peen en een deel van de rode bieten worden vaak 'vrij' geteeld. Dat betekent dat pas bij oogsten of na de oogst het product verkocht wordt. De teler wacht dan totdat de prijzen goed zijn. Dat kan alleen als hij bewaarmogelijkheid heeft. Zonder bewaarmogelijkheid moet het product af-land verkocht worden, en dus direct bij de oogst.

DREMPELS EN KANSSEN

Door beperkte beschikbaarheid van zoet water is de biologische teelt in Zeeland minder opbrengstzeker. Veel akkerbouwers kunnen niet beregenen omdat het grondwater daarvoor te zout is. Onder invloed van klimaatverandering zijn er soms lange droge periodes, waar niet alle gewassen goed tegen kunnen. Een onderzoek naar hoe bestaande bio-akkerbouwers dit aanpakken was onderwerp van een georganiseerde workshop op de Bio-beurs in januari 2024. Mogelijke oplossingen zijn het aanleggen van een regenwaterbassin, droogteresistente rassen en risicospreiding. Deze bijeenkomst werd bezocht door ongeveer 25 geïnteresseerde akkerbouwers. De mogelijkheden voor zilte teelt kwamen hierbij ook aan bod. Dit zijn gewassen die goed groeien op bodems waarbij het grondwater zilt is. Voor Zeeland biedt ook de zilte teelt kansen, hoewel dit momenteel nog een nichemarkt is.

Hoge transportkosten zijn een mogelijke drempel voor de ontwikkeling van biologisch in Zeeland. Vanuit Zeeland is het transport duurder en logistiek lastiger te organiseren dan producten die vanuit Noord NL of Flevoland komen. Dit komt vanwege de kleinere omvang van de stroom goederen. Daarnaast kunnen transporteurs vanuit Zeeland niet op dezelfde dag laden en leveren, wat vanuit het midden van het land vaak wel kan.

Veel afzetpartijen noemen als voordeel van de provincie Zeeland de mogelijkheid tot teeltspreiding. Met het oog op risicospreiding is het hebben van een breed areaal van Zuidwesten t.o.v. Flevopolders voor veel afnemers belangrijk. De ziektedruk in Zeeland ligt lager door een lagere dichtheid van biologische teelten, waardoor de kans op een gezond en kwalitatief goed gewas hoog is.

**ZILTE TEELT
BIEDT KANSSEN**

PERSPECTIEF

LANGERE TERMIJN

De provincie Zeeland heeft een gematigd klimaat. Dit betekent dat er minder kans is op vroege nachtvorst en dat er gemiddeld meer zonuren zijn. Dit is gunstig voor een aantal teelten zoals pompoen. Daarnaast wordt het steeds lastiger om in gebieden als Italië en Zuid-Frankrijk groentes en zaad te telen vanwege toenemende extreme droogte en hitte. Bijvoorbeeld broccoli en bloemkool uit Zuid-Europa: er is een trend zichtbaar dat deze teelten verschuiven naar het noorden. De zaadteelt van kruiden en diverse bonensoorten zal naar verwachting de komende vijf jaar ook verschuiven. Dit biedt kansen voor biologische telers in Zeeland. Een relatief nieuwe teelt voor Zeeland is zoete aardappel.

In Europa wordt sinds de Farm-to-Fork Strategy veel aandacht besteed aan de groei van biologisch. Middels het GLB wordt de productie van biologisch gestimuleerd en ondersteund. Ook het ministerie van LNV besteedt aandacht aan biologisch. In 2024 is een promotiecampagne gestart om het biologisch keurmerk onder de aandacht te brengen bij de consument.

De afnemers zien hiervan nog geen duidelijk effect op de markt voor biologische producten. In 2022/2023 was een duidelijke stabilisatie van de markt zichtbaar na een post-corona klap. Voor de komende jaren wordt een lichte groei verwacht zoals de sector gewend was voor corona.

Veel afnemers verwachten groei voor biologisch op de langere termijn, gezien de politiek en de trends. Dit 'moet nog wel gebeuren'. Er is een concreet hoopvol geluid vanuit de conservenmarkt (bijvoorbeeld HAK die stapsgewijs compleet willen omschakelen naar biologisch) die renderende basis kan vormen onder bio bouwplannen in Zeeland. Voor daadwerkelijke groei areaal is echter ook groei in andere hoog-saldo gewassen nodig, bijvoorbeeld consumptieaardappelen, uien en wortelen.

KEUKENTAFELGESPREKKEN

GESPREKKEN

IDelphy heeft een enquête uitgevoerd onder akkerbouwers in Zeeland om interesse te peilen voor omschakeling naar biologisch. Met de boeren die interesse toonden zijn individuele keukentafelgesprekken gevoerd. Vragen die daaruit voortkwamen zijn genoteerd en ook opgevolgd door de projectmedewerkers van Bionext. Enkele van de geïnteresseerde akkerbouwers zijn gekoppeld aan de studiegroep biologisch, anderen bleken vooral op zoek naar bedrijfsspecifieke informatie over omschakeling.

Het plan was om minstens 15 keukentafelgesprekken te voeren. Echter bleek uit de reacties op de enquête minder interesse. Uiteindelijk is er met 6 akkerbouwers contact geweest, en zijn er op hun verzoek met 4 van hen gesprekken gevoerd. Het gebrek aan interesse voor een dergelijk gesprek kan komen doordat de markt voor biologisch in 2023 erg onzeker was. Ook het jaar 2022 was qua afzet voor biologische producten niet goed. Daarnaast was Bionext afhankelijk van de resultaten van de enquête die door Delphy is uitgevoerd.

De boeren met wie is gesproken waren twee akkerbouwers, een akkerbouwer met een fruitteelttak en een vleesveehouder met een akkerbouwtaak.

RESULTATEN

Redenen voor omschakeling naar biologisch

Als aanleiding om omschakeling naar biologisch te overwegen werden de volgende redenen genoemd:

- Als ondernemer voorop willen blijven lopen
- Meer aandacht en waardering voor het product
- Biologisch is toekomstgericht (politiek en samenleving)
- Positieve ervaring met mechanische onkruidbestrijding
- Steeds meer discomfort bij gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen
- Meer kan op toegang tot grond via terreinbeherende organisaties als je bedrijf bio is

Twijfels/vragen bij omschakeling naar biologisch

De volgende vragen en belemmeringen zien boeren bij het omschakelen naar biologisch:

- Overzichtelijke aanpak/routekaart mist om de omschakeling gestructureerd aan te pakken en soepel te laten verlopen
- Is NKG en biologische teelt te combineren in verband met de onkruiddruk?
- Is er aan voldoende en kwalitatief goede biologische mest te komen?
- Is er voldoende zicht op afzet van biologische producten?
- Welke steun is er beschikbaar vanuit de provincie of de Rijksoverheid?

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

De biologische landbouw is een vorm van landbouw die klimatologisch goed past in de provincie Zeeland. De afzet voor biologische AGF verloopt momenteel moeizaam, maar is ook heel grillig. Per jaar en per gewas kan het verschillen. De afzetmogelijkheid bepaalt ook de interesse voor boeren om de stap te maken naar biologisch. Als er duidelijke signalen zijn voor een groeiende markt of een overheid die hierin stappen maakt denken wij dat het goed mogelijk is dat het biologisch areaal in Zeeland kan toenemen. Hieronder hebben wij op basis van het afzet- en marktonderzoek en de keukentafelgesprekken enkele aanbevelingen opgesteld:

1

De markt voor biologische producten is grillig en ons onderzoek is een momentopname – het voortdurend blijvend peilen van de marktsituatie heeft de voorkeur

2

Zeeuwse biologische producten zouden meer prominent zichtbaar moeten zijn in lokale horeca of retail. Organiseer bijeenkomsten voor lokale horeca en retail om hen in contact te brengen met lokale biologische leveranciers.

3

Gemeenten en provinciehuis zouden een minimum percentage aan biologische producten uit Zeeland in het inkoopbeleid zoals de catering en kantines kunnen opnemen.

4

Verbind voorwaarden aan de pacht: de provincie Zeeland heeft ruim 1000 hectares landbouwgrond in beheer. Deze grondpot wordt aangehouden om toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen uit te voeren. Periodiek worden de kavels in geliberaliseerde pacht uitgegeven voor telkens 1 jaar. Hier past geen biologische landbouw, omdat grond voor biologisch gebruik eerst 2 of 3 jaar moet omschakelen alvorens er biologische producten op geteeld mogen worden. De provincie kan een deel van de grond omschakelen en bestemmen voor gebruik in de biologische landbouw. Of de pacht onder voorwaarden uitgeven. Hiermee geeft de provincie Zeeland een positief signaal en maakt ze werk van haar eigen gewenst beleid en verbetert de positie van de biologische land- en tuinbouwbedrijven in Zeeland.

BIJLAGE 1

Bedrijf	Contactpersoon	Datum interview	Opmerking
Agrico	Hessel Kingma en Marnix Wilms	15 maart 2023	
Agrifirm	Jasper Brinks	14 maart 2023	
BioBeta	Gerard de Pee	23 februari 2023	
Biofreshi	Gerrit Jan Roza	16 maart 2023	
CZAV	Ko de Regt, Jurriaan Visser en Jos Smallegange	15 maart 2023	
De Bolster	Maarten Vrensen	16 maart 2023	
De Terp Pompoenen	Jeroen Robbers	16 maart 2023	
Laarakker	Ad Lieveense	9 maart 2023	
Nedato	Ad Fioole	15 maart 2023	
Sonodé	Curt Landuyt	17 maart 2023	Reactie per e-mail
WeGrowOrganic	Thijs Geerse	7 maart 2023	

BIOLOGISCH IN ZEELAND: WAARDERING & GROEI

COLOFON

Bionext
HNK Ede Horapark
Bennekomseweg 43
6717 LL EDE

Telefoon: 030 233 99 70

E-mail: info@bionext.nl

www.bionext.nl

Fotografie voorpagina: Sorchia Tijmons